

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Műszaki tervdokumentáció szerzői jogi megítélése az építésügyi hatósági engedélyezési eljárásban

Ügyszám: SZJSZT 27/2002

A megkereső az építésügyi hatósági eljárás során a műszaki tervdokumentációk hivatalos másolatban történő kiadhatósága tekintetében kért szakvéleményt a Szerzői Jogi Szakértő Testülettől (a továbbiakban: a Testület). A megkereső a megkereséshez mellékelte az Igazságügyi Minisztériumtól ugyanezen kérdésben beszerzett állásfoglalását, és ezen állásfoglalásra utalva a következőket adta elő:

„A tárcsa álláspontja azon vonatkozásban tökéletesen elfogadható, hogy a műszaki tervdokumentáció az építésügyi hatósági engedélyezési eljárásban ügyiratként minősül, és ezért a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj) 1. §-ának (4) bekezdése értelmében nem tartozik a törvény védelme alá. Azonban nem tartom szerencsésnek, ha egyúttal további törvényhelyek alá vonva indokolnák a műszaki tervdokumentációk kiadhatóságát. Vagyis amennyiben a fenti rendelkezés alapján nem tartozik a szerzői jog védelme alá az építésügyi hatósági engedélyezés során az építészeti-műszaki tervdokumentáció, mert az ügyiratként minősül, akkor a leadott anyagok tekintetében további, a szerzői jogi oltalom fennálltából adódó megkötéseket nem lehetne alkalmazni. Így nem volnának az ügyiratok egyidejűleg az Sztj. 41. § (2) bekezdése alá vonhatóak, és a felhasználás célja nem szabna határt, csupán az, hogy mi található ügyiratként a dokumentációban. Hasonlóan, ha nem részesíti a törvény oltalomban az ügyiratokat – és e körbe tartozónak tekintjük az eljárás során a műszaki tervdokumentációt – akkor a szabad felhasználás egyéb esetei sem jöhetnek szóba.”

Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalása, amelyre a megkereső megkeresése utal:

Miután a megkereső az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalása tárgyában kérte ki a Testület véleményét, az alábbiakban idézni szükséges ezt az állásfoglalást:

„1. „A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. § (2) bekezdésének k) pontja külön is kiemeli a szerzői jogi védelem alá tartozó alkotások közül az építészeti alkotást és annak tervét, valamint az épületegyüttest, illetve városépítészeti együttes tervét.

„Az Sztj. 16. §-ának (1) bekezdése értelmében a szerzőnek kizárólagos joga van a mű anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden felhasználás engedélyezésére. A 17. § a mű felhasználásának legismertebb, leggyakoribb eseteit sorolja fel, első helyen említve a többszörözést. Az Sztj 18. §-ában meghatározott többszörözés joga azt jelenti, hogy kizárólag maga a szerző vagy az ő engedélye alapján más személy jogosult a mű anyagi hordozón való rögzítésére, valamint egy vagy több másolat készítésére a rögzítésről. A 18. § (2) bekezdésének első mondata részletezi a többszörözés tipikus eseteit, és speciális szabályként - a bekezdés második mondata - külön is kiemeli, hogy az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is.

„Mindezek alapján nem tűnik meglapozottnak egy 1987-es tanulmányból vett idézet arra vonatkozóan, hogy az (építészeti) terv többszörözése, kiadása ritka eset, és nem tartozik a szerző kizárólagos engedélye alá. Megjegyezzük továbbá, hogy a hivatkozott tanulmány semmilyen módon nem tekinthető az 1999-es Szjt. kommentárjának.

„2. A szerzői jog alóli kivételek, illetve a szabad felhasználás esetköreinek alapulvételével, az építési hatósági eljárásban lehetőség van az építészeti-műszaki tervek, tervdokumentációk – hivatalos másolatban – az ügyfél részére történő kiadására a terv készítőjének az engedélye nélkül.

„Az Szjt. 1. §-ának (4) bekezdése értelmében nem tartoznak a törvény védelme alá a jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések. Álláspontunk szerint az építési-műszaki tervek ügyirati jellege, ügyiratfunkciója az építésügyi hatóság eljárásában nem vitatható. Ebből pedig az következik, hogy az amúgy a szerzői jogi védelem feltételeinek mindenben megfelelő művek, alkotások a hatósági/bírósági eljáráshoz, vagy más kötelező rendelkezés ügyintézési folyamatához kapcsolódó ügyirati funkcióban kikerülnek az Szjt. által biztosított védelem alól. Erre az álláspontra helyezkedett a Szerzői Jogi Szakértő Testület is a műszaki szakértői tevékenység szerzői jogi védelme kapcsán készített szakvéleményében (SzJSzT 27/2001).

„Másképp figyelembe kell venni az Szjt. 41. § (2) bekezdését is, amely kimondja, hogy bírósági, továbbá államigazgatási vagy más hatósági eljárásban a mű bizonyítás céljára, a célnak megfelelő módon és mértékben felhasználható. Ez a művek bírósági, államigazgatási vagy más hatósági (pl. rendőrségi vagy egy szakhatóság előtt folyó) eljárásban való felhasználását bármilyen formában megengedi. A szabad felhasználás egyetlen feltétele, hogy az a célnak megfelelő formában történjen és a bizonyítás célját szolgálja. Álláspontunk szerint is a „célnak megfelelő módon” kitétel a kérdéses esetben úgy értelmezhető, hogy az (ellenérdekű) ügyfél részére másolatban kiadhatók a tervdokumentációk azon részei, amelyek az ügyfél jogait, jogos érdekeit érintik. Pontosabban: nem a teljes (esetenként több száz oldalas) tervdokumentáció, hanem csak az ügyfél felkészülését, véleménye kialakítását szolgáló, döntését megalapozó részek, oldalak adhatók ki. Mindezt alátámasztja az Szjt. 33. §-ának (3) bekezdésében foglalt az az általános szabály is, hogy a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztő módon értelmezni.”

Az eljáró tanács véleménye:

A Testület lényegében egyetért az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásával, és – részben annak összegezéseként és értelmezéseként is – a következőkben összegzi véleményét:

1. Az építészeti alkotások – már az építészeti tervek formájában is – szerzői jogi védelem alatt állnak a Szjt. 1. §-a, és különösen annak k) pontja, alapján.

2. Az Szjt. 18. §-a szerint, az építészeti alkotások esetében a többszörözési jog kiterjed mind a többszörözés általános eseteire (mint amilyen az építészeti alkotás terveinek a reprográfia úton való másolás is), mind pedig a tervben rögzített alkotás kivitelezésére és utánépítésére.

3. Az építészeti alkotás terve egymagában nem tekinthető iratnak, s így, ha kizárólag így szemlélnénk, az „ügyirat” fogalmának sem felelhetne meg. Az építésügyi hatósági eljárásban – amire a megkeresés vonatkozik – azonban az építési-műszaki tervek lényegében ügyiratok mellékleteként szerepelnek és így azok sorsát osztják (mind a kérelem, mind egy esetleges ellenkérelem, mind pedig a hatósági határozat az adott tervre vonatkoznak; ezek értelmetlenek lennének a szóban forgó terv nélkül). Így az építésügyi engedélyezési eljárás tárgyát képező építési-műszaki tervek *ügyirati funkciójukban* osztják az ügy iratainak a sorsát, és vonatkozik rájuk az Szjt. 4. §-ának (4) bekezdésében meghatározott kivétel. Ez azt jelenti, hogy az adott ügy keretein belül, az adott eljárás céljára, szabadon felhasználhatók, az ügyben érdekeltek a szerző engedélye nélkül másolatot kaphatnak róluk (és ez vonatkozik a teljes tervdokumentációra). (Mindez a szerzői jog szempontjából van így; annak megállapítása, hogy az államigazgatási eljárási szabályok szerint milyen esetleges feltételek vagy korlátozások állhatnak fenn, illetve hogy ki és miként fedezi a többszörözés költségeit, túlmegy a Testület hatáskörén.)

4. Az ügy keretein kívül, az ügyintézési folyamattól függetlenül és általában olyankor, amikor a tervek felhasználása nem kapcsolódik – lényegében, mint mellékleteké (akár csatolva vannak az adott irathoz, akár csak utalás van rájuk, miután külön adták be őket vagy, egy újabb beadvány esetében, már az iratok között találhatók) – beadványokhoz, hatósági intézkedésekhez és határozatokhoz az adott ügyben, hiányzik az érintett építészeti alkotások terveinek az az ügyirati funkciója. Ezért az ilyen esetekben az Szjt. 1. §-ának (4) bekezdése nem alkalmazható; az adott építészeti alkotások és azok tervei az Szjt. szabályai szerint szerzői jogi védelmet élveznek.

5. A előző pontban írtak helytállósága nyilvánvalónak látszik, ha az Szjt. 18. §-ának (2) bekezdését is figyelembe vesszük. Az építési terv és az annak alapján felépített épület ugyanannak az építészeti alkotásnak a kétféle anyagi formában való megjelenése. Az Szjt említett rendelkezése szerint, „[a]z építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is”. Aligha merülhet fel bárkiben az a gondolat, hogy miután az építészeti alkotásoknak az építésügyi engedélyezési eljárásban felhasznált és – a fentiekben kifejtettek szerint – az ügyirat fogalmi körébe tartozó tervei ügyirati funkciójukat tekintve nem részesülnek szerzői jogi védelemben, ezért semmilyen más vonatkozásban sem részesülhetnének ilyen védelemben. Ebből az következne, hogy a tervekben rögzített alkotások kivitelezése is szabad lenne, hisz ami nem védett, arra a fent idézett módon alkalmazandó többszörözési jog sem irányadó. Miután pedig – ha csak valaki meg nem szegi az építésügyi szabályokat – minden építészeti alkotásnak át kell mennie az engedélyezési eljáráson, ez azt jelentené, hogy gyakorlatilag megszűnne az építészeti alkotások szerzői jogi védelme. Szinte felesleges hangsúlyozni, hogy az Szjt. szabályainak ilyen, abszurd értelmezése elfogadhatatlan lenne.

6. Az, hogy az építészeti alkotásoknak az építésügyi engedélyezési eljárás során benyújtott tervei, az ügyirati funkciójukon kívül, az Szjt. szabályai szerint szerzői jogi védelmet élveznek, azt jelenti, hogy az Szjt.-nek a kivételekre vonatkozó releváns szabályai is irányadóak rájuk. Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásának 2. pontja az ilyen alkotások tervei esetében releváns egy olyan kivételről szóló rendelkezésre utal, amely célját és funkcióját tekintve közel áll a törvény 1. §-ának (4) bekezdésében foglalt és a fentiekben elemzett kivételhez; nevezetesen a törvény 41. §-ának (2) bekezdésében foglalt kivételre, amely szerint bírósági, államigazgatási vagy más hatósági eljárásban bármely mű – így természetesen egy építészeti alkotás is – bizonyítás céljára, a célnak megfelelő módon és mértékben felhasználható. Az állásfoglalás helyesen írja le, hogy ezt a rendelkezést milyen

módon és milyen megkötésekkel lehet alkalmazni. Szükséges aláhúzni, hogy az említett megkötések nem vonatkozhatnak közvetlenül a törvény 1. §-a (4) bekezdésben meghatározott ügyiratokra és azok mellékletének tekinthető – szerzői műnek minősülő – alkotásokra. Ugyanakkor az állásfoglalásban említett kivétel a legjobbnak látszó például szolgál arra, hogy az építésügyi engedélyezési eljárásban felhasznált építészeti alkotások szerzői jogi védelmére az ügyirati funkciójukon kívüli felhasználások esetében is vonatkoznak kivételek, másrészt pedig aláhúzza azt, hogy a bírósági, államigazgatási és más hatósági célokra való szabad felhasználások lehetősége csak az adott bírósági, államigazgatási és más hatósági feladatok betöltéséhez szükséges célokra és azok keretein belül áll fenn. Ebben a tekintetben lényeges az Szjt. 33. §-ának a (3) bekezdése is, amelyre az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalása is hivatkozik, és amely szerint a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni.

7. Végül szükséges megjegyezni, hogy a Legfelsőbb Bíróság is hasonló következtetésre jutott egy, a doktori értekezés szerzői jogi védelme és ügyirati funkciója elhatárolása tárgyában született ítéletében, még a korábbi szerzői jogi törvény [1969. évi III. törvény 1. §-ának (1) és (3) bekezdése] alapján (BH 1979. 285.).

Budapest, 2002. október 10.

dr. Pálos György
a tanács elnöke

dr. Tomori Pál
a tanács előadó tagja

dr. Kiss Zoltán
a tanács szavazó tagja